

talt, saaledes staaer det til her paa Verne (En Stemme: det vilde vi Andre ogsaa!) og for at give et specielt Bidnesbyrd herom, vil jeg dog anføre, at jeg endnu i Gaar Aftes talte med en staalandsk Bonde, som har været En af Hovedlederne for den hele saakaldte Bondebevægelse, og hans Ord vare: „Ja, jeg indseer det grant, at for at faae en god og suarlig Ende paa Spørgsmaalet, maa der gives Erstatning, uagtet jeg tillige meget vel indrømmer, at der ikke er Skygge af Ret til denne Erstatning“ (Aa!). Jeg skal med Hensyn til enkelte Uttringer af min meget ærede og meget kjære Ven, ved hvis Side jeg idag sidder (S. A. Hansen), tillade mig en ganske lille Bemærkning. Han endte sit Foredrag med at sige, at det Parti, som ikke var sluttet sammen af Overbeviisning, fortjente ikke at være noget Parti, og at den Mand, som ikke havde Mod til at stille sig fra sit Parti, naar han efter sin Overbeviisning ikke kunde gaae med det, han fortjente ikke Agtelse af Noget, end ikke af sit Parti. Disse Ord ere slet ikke nye for Noget af os; det er Ord, som imellem ham og mig ofte har været vorte. Han behøvede ikke at have anført dem, for derved at begrundes, at han staaer som en selvstændig Mand, idet han i et enkelt Spørgsmaal stiller sig fra de Mænd, med hvem han ellers gaaer ved Siden; jeg indrømmer ham, at han staaer som en saadan selvstændig Mand i sin isolerede Stilling, men jeg haaber, at han ogsaa vil indrømme, at de, som ikke have troet i dette Spørgsmaal at burde sondre sig, kunne staae ligesaa selvstændige (S. A. Hansen: Ja, det har jeg meent). Jeg vil endnu tillade mig at udtale det Dulle, at vi, inden vi gaae til Afgjørelsen, ville stille os den Modsætning, som i denne hele Sag træder saa skarpt frem, klart for Die, Modsætningen nemlig imellem, at Thinget paa den ene Side har udtalt, idetmindste har Ingen paastaaget det Modsatte, at der intetsomhelst Retsskrav ligger til Grund for at der gives Erstatning til det privilegerede Hartforns Eiere, og paa den anden Side har, idetmindste med Majoritet, erklæret sig for Erstatningen, jeg vil ønske, siger jeg, at disse Modsætninger maa træde ret klart frem for os, thi de skulde lære os, at naar en Lovgiv-

ning er inde paa det reformerende Gebeet, og skal udjevne, skal, om man vil, udlette Meget, som griber dybt ind i de forffjellige Retninger, da kan den og da bør den ikke eensidig og haarklævende hange sig i hvad der kaldes den juridiske Ret; gjør den det, da vil den enten standse sig selv paa Veien eller ogsaa rive sig saaledes løs fra sin Fortid, at den kommer til at opgive de Begreber om Ret og Uret, som den har fremavlet. Jeg vil ønske, siger jeg, at vi maae stille os dette klart for Die, thi Anvendelsen af denne Grundsatning vil oftere møde os end idag, og da i et omvendt Forhold. Vi have idag opgivet Statens juridiske Ret; der vil møde Tilfælde, hvor det vil blive nødvendigt, for at kunne naae store og vigtige Formaal, at opgives Individernes „juridiske“ Ret; jeg haaber, at vi da ligesaa lidt vil vige tilbage, som vi ved Afgjørelsen af denne Paragraph ville gjøre det.

Indenrigsministeren: Den ærede Rigsdagsmand for Præstø Amts 2det District (Schack) var af den Formening, at Staten, ved at gaae ind paa at give et Bederlag i dette Forhold, bortgav Noget af sin gode Ret; men jeg tillader mig dog at troe, at den Bet, som Udkastet har tilsigtet, er vel begrundet. Naar vi ved eensidige Foranstaltninger vilde paalægge disse Tiendomme, som hidtil have havt en ganske søregen Stilling, en bestemt Skattebyrde for dem alene med en Undtagelseskat, da vilde vi visstelig ikke følge nogen Politikk, som kunde forsvares enten ved almindelige Regjeringsprincipper eller ved finantistelle Grundsatninger, eller ved den Retfærdighed, som enhver Undersaat kan fordrø. Jeg troer derfor, at man aldrig ad Betsatningspolitikkens Vej ene og alene vilde være kommen ind paa at forandre denne Forffjel. Man er ikke kommen ind derpaa af politiske Grunde, men man har fra først af sagt: naar vi gjøre en saa stor Forandring, er det billigt, at vi give et Bederlag. Ved Sagens tidligere Forhandling stillede det sig saaledes, at man troede at kunne forskaffe de Bedkommende et fuldt Bederlag, uden at Statskassen i saa Henseende gjorde nogen Opoffrelse. Statskassen vandt endog, men den vandt ikke meget derved, idet man antog, at disse Obligationer, som bleve udsærdigede